

Γράφει ο Θεολόγος-Εκκλησιαστικός ιστορικός-Νομικός κ. Ιωάννης Ελ. Σιδηράς

Ο ΝΑΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Συμπληρώθηκαν 126 συναπτά έτη από της ιδρύσεως και λειτουργίας του Ζωγραφείου εκπαιδευτικού ιδρύματος της Ρωμαϊκής Ομογένειας στην Κωνσταντινούπολη.

Επέτειος ευφρόσυνη 126 ετών του Ζωγραφείου λυκείου που ανεδείχθη σε «Ναό των γραμμάτων και της Ελληνικής Παιδείας» από της οποίας την ακένωτη και αστείρευτη πηγή γεύθηκαν το «αθάνατον ύδωρ» εκατοντάδες απόφοιτοι μεταξύ των οποίων και ο τότε νεαρός Ίμβριος Δημήτριος Αρχοντώνης, ο νυν Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος, που η φωτογραφία του ακόμη βρίσκεται μέσα στο γραφείο του εκάστοτε Διευθυντού του Ζωγραφείου.

Οι ιστορικές σελίδες γυρίζουν νοσταλγικά και με έντονους παλμούς καρδιάς και εν πλήρει συγκινήσει 126 έτη πίσω, προκειμένου να ζωντανέψει εν έτει 2019 και σ' αυτές τις επετειακές αράδες το «όλον βίωμα» του Ζωγραφείου που γεννήθηκε στην πρωτεύουσα Βασιλίδα Πόλη και παρά τις αντιξοότητες και τις «παράδοξες στροφές» της πολιτικής ιστορίας και ρωμοσύνης, συνεχίζει αγέρωχο να στέκει, να λειτουργεί και να επιβιώνει σε πείσμα των καιρών και των «περιπετειών της ιστορίας» του χθες και του σήμερα. Το κουδούνι που για πρώτη φορά ήχησε το 1893 συνεχίζει εύηχο να ηχεί και το 2019 και για όσο θέλει ο Θεός του οποίου είναι ανεξιχνίαστες οι βουλές, καθώς «οικονομεί» τα των ανθρώπων με παράδοξο και μυστικό τρόπο, εν πολλοίς ακατάληπτο για την ανθρώπινη λογική.

Σύμφωνα λοιπόν με το «ιστορικόν» της ιδρύσεώς του, στο χώρο όπου λειτουργεί σήμερα το Ζωγράφειο, μετακομίζει το 1845 η «Σχολή της Ενορίας των Εισοδίων» της μεγαλωνύμου κοινότητας Σταυροδρομίου σε δύο ξύλινα σπίτια και από του έτους 1851 μετονομάζεται «Ενοριακή Σχολή της Παναγίας». Με τον καιρό, το σχολικό αυτό κτίριο σαθρώνεται σε τέτοιο βαθμό ώστε αποτελεί σοβαρότατο κίνδυνο για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς.

Σε αυτή την τραγική κυριολεκτικώς για την παιδεία της Κοινότητος κατάσταση, η Σχολική Εφορεία με τη βοήθεια της Οικονομικής Επιτροπής αναλαμβάνει σταυροφορία για την «εκ βάθρων» ανοικοδόμηση της νέας Σχολής. Το επίπονο και αγωνιώδες έργο του εράνου προχωρούσε μεν, αλλ' όμως όχι με τον επιθυμητό ρυθμό, έως και την ώρα που ο μεγάλος ομογενής Ευεργέτης Χρηστάκης Ζωγράφος χορήγησε αυθόρμητα 10.000 χρυσές

λίρες. Ποσό υπέρογκο για την εποχή. Αρκεί να σκεφθεί κανείς ότι ο έρανος έως τότε είχε μπορέσει να αποφέρει μόλις 5.000 οθωμανικές λίρες και ακόμη ότι ως «Μεγάλοι Ευεργέτες» χαρακτηρίζονταν μόνον όσοι προσέφεραν πάνω από 200 χρυσές οθωμανικές λίρες.

Ύστερα από την εξαιρετική αυτή φιλογενή προσφορά του Χρ. Ζωγράφου υψώθηκε μεγαλοπρεπής «Ο Ναός των Γρμμάτων», με συμβολικό έμβλημά του την αρχαία μυθική «Σφίγγα» ως εξεικόνιση της θεαρέστου σοφίας και γνώσεως, το περίφημο «Ζωγράφειον της Κωνσταντινουπόλεως», το οποίο προς τιμήν του Μεγάλου Ευεργέτου ονομάσθηκε «ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΝ» και τα εγκαίνιά του έγιναν στις 19 Σεπτεμβρίου 1893, παρουσία της Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου Νεοφύτου Η΄(1891-1894). Έκτοτε το Ζωγράφειο λειτούργησε ως πραγματολογικό εκτατάξιο Γυμνάσιο (Λύκειο) και έδωσε τους πρώτους εννέα αποφοίτους από το Λύκειο κατά το έτος 1899.

Παρήλθαν ήδη 126 συναπτά έτη (1893-2019) από της ιδρύσεως και της πρώτης λειτουργίας του και «ένεκα επετείου» αναδημοσιεύουμε δύο θεόπνευστα και φιλόμουσα κείμενα επετειακού χαρακτήρος, τα οποία συνέγραψε ο «μουσοστεφής και εμφιλόσοφος» Πατριαρχικός Μητροπολίτης Πέργης κ.κ. Ευάγγελος (Γαλάνης) επί τη συμπληρώσει, κατά το πρώτον, της λειτουργικής εκατονταετηρίδος του Ζωγραφείου (1893-1993), που δημοσιεύθηκε στο αγλαόκαρπο πόνημά του «Εκ Φαναρίου Β΄» (1997), καθώς και εκείνο κατά την επετειακή συμπλήρωση 110 ετών (1893-2003 από της ιδρύσεως του Ζωγραφείου, που δημοσιεύθηκε στο νεώτερο πόνημά του: «Εκ Φαναρίου Γ΄» (2006).

Ο φιλόμουσος απόφοιτος του Ζωγραφείου, Μητροπολίτης Πέργης κ. Ευάγγελος γράφει στο πρώτο επετειακό κείμενο- αφιέρωμά του: *«Κολώνες δωρικές, με θεομητορικό ομόλογο στο αέτωμά τους, «το πρώτον όψον». Σύνθεμα γένους. Δίπλοκος συμβολή σε ένδειξη στοργής και προστασίας. Και μυθική εποπτεία περωτών Σφιγγών, σε εξεικόνιση της θεάρεστης Σοφίας. Ήταν η σύλληψη του χαριεργού της εισόδου του Ζωγραφείου, σε ώρα αγαθή. Και πλάστης χαριεργός, ο Περικλής Φωτιάδης. Άνοιξε τα Προπύλαιά του το Σεπτέμβριο του 1893, να μας καλοσωρίσει.*

Σταματώ σε μια φράση που ειπώθηκε την ημέρα των εγκαίνιων: «Άνδρες, την φιλογένειαν και την φιλομουσίαν εν εαυτοίς ακατάσχετον έχοντες, θαρσαλέοι προέβησαν εις την υπό πάντων ποθουμένην πράξιν...». Η εικόνα της Ρωμηοσύνης μέσα σε λίγες λέξεις. Και λίγες λέξεις, σαν εικόνα της Ρωμηοσύνης. Με τα αισθητικά της χρώματα. Με το φιλογενή ανδρισμό της. Με το μεγαλόπνοο θάρρος της. Στίχος και ακροστιχίδα σ' αυτό το ανθολόγημα τα εκατόχρονα του Ζωγραφείου. Και ξαναβγαίνουμε ν' απαγγείλουμε το ποίημά

μας μπροστά στο εκατόνσεμνο παρελθόν μας. Έστω και με υποτονισμένο ηθικό και με ρυθμό κατανύξεως.

Άρατε πύλας. Με διπλογιόρτι θέλουμε και πάλι να τιμηθεί το Σχολειό μας. Όπως στη γενέθλια μέρα του. Με σύμπτωση εορτολογίου και μνημολογίου. Εκκλησίας και παιδείας. Αγίων και Διδασκάλων. Ανθρώπων του θεού και ηρώων του Γένους. Για να βαδίσουμε στα ίχνη των πατέρων. Στα ήθη και τις παραδόσεις μας. Βγάζοντας γνήσιο ιχνογράφημα της παλιάς αυθεντικότητάς μας.

Κοινοτική, η πρώτη εμφάνιση του Ζωγραφείου. Με τον αιθέρα του Νάρθηκα και του Αυλόγυρου. Απ' το ναό και το πρώτο εμφύσημα παιδείας. Χριστιανόπουλα στο Πέρα. Και στα Σχολεία του. Στο ένα χέρι το κεριό και στ' άλλο το κοντύλι. Από την Παναγία στο Σχολειό κι απ' το Σχολειό στην Παναγία. Παιδείωση και εκκλησιασμός μαζί. Όπως και μετά ένα αιώνα. Όπως και τώρα. Λόγος από την Παναγία του Πέρα, για το Ζωγράφειο. Ράντισμα του Ευεργέτη με αγιαστούρα. Αυτή τη φορά υπέρ μακαρίας μνήμης. Και της Ρωμιοσύνης, υπέρ μακροημερεύσεως.

Εκατό χρόνια αγκαλιασμένα στο Πέρα, Παναγία και Ζωγράφειο. Σύνθεμα δημιουργικής νοοτροπίας μέσα στην ίδια γειτονιά, προς χάρη του Ρωμέϊκου. Διψασμένου για φωταύγεια. Κατάλληλου για εκφαντορία του ευεργεσιακού του δαιμονίου.

«Μακρόμερον» και «απόμουσον» κάποτε το «Πέραν», γίνεται «πυρίφλογον άστν» με τη Ρωμιοσύνη του. Το άλλοτε «περιπόλιον» γίνεται «μεγάλη οδός». Γίνεται προθήκη δραστηριοτήτων. Προβολή έργων φιλανθρωπίας. Αλλά κι εντευκτήριο φιλομούσων. «Χριστοπνόων και πεπαιδευμένων». Κέντρο της δυναμικής διεκβολής της ομογένειας.

Συνοδοιπόρος το Σταυροδρόμι με το Φανάρι. Στα κοινωνικά, τα εκπαιδευτικά, τα πνευματικά. Η δεύτερη φωνή, μετά την εναρμονισμένη εκείνη του Πατριαρχείου με την αρχοντιά και τη βαρύτητά του. «Πατρία φωνή» το μελώδημα του Φαναρίου. «Ελληνίδι φωνή» ο λόγος του Σταυροδρομίου. Η σεπτή μητρότητα απ' το Φανάρι. Η προνομιακή καθεδρικότητα από το Πέρα. Ισοκράτημα καινού σε παλιά αντηχήματα.

Εισαγωγή στην πορεία για το Ζωγράφειο, δύο πατριαρχικές αναφορές για τη ρωμέϊκη παιδεία. Ένα γράμμα Σιγγιλιώδες, κι ένα «τακρίριον» ιστορικό. Ιωακείμ του Β' το πρώτο (1876), Ιωακείμ του Γ' το δεύτερο (1883). Και τα δύο, ένα αίτημα ειλικρινείας στο στέμμα. «Μεγαλειότατε, αφήστε μας να προχωρήσουμε». Όπως παλαιότερα με τη Μεγάλη Σχολή (1881-1882). Όπως και με το Ζάππειο Παρθεναγωγείο (1885).

Ένας ωραίος άνθρωπος πήρε το μήνυμα το Πατριαρχικό. Ο Χρηστάκης Ζωγράφος. Ο Μεγάλος Ευεργέτης, που αγάπησε την πόλη και το Σταυροδρόμι, «ίσα τη φυσάση Ηπειρώ». Σκέφθηκε σαν ένας γίγαντας των

μεγάλων ιδεωδών. Σαν ένας σύγχρονος ανθρωπιστής. Και δούλεψε τίμια. Με το πνεύμα «της υπερβάσεως της ανεδαφικής τοπικιστικής αντιλήψεως». Μ' αυτό ανήγειρε και το Ζωγράφειο.

Κι η ρωμηοσύνη βάθυνε ρίζες. Πλάτυνε ορίζοντες. Χάραξε σε μετόπες τ' όνομά της. «Αιέν Αριστεύειν». Σ' αυτό το κλίμα μέθυσαν από οίστρο πατρογονικής φιλοτιμίας και οι «ωραίοι» της. Και οι μεγαλόφρονες έγιναν και μεγαλόδωροι. Και σκόρπισαν τον θρονό «του ευσεβούς ημών γένους». Μέσα στα θρυλήματά του κι ο άνεμος των ευεργετών μας. Και μέσα του, κι η πνεύση του Χρηστάκη Ζωγράφου, που συνέχισε την ανθρώπινη ζωογονία του.

Η πόλη, ένας θρύλος και μια σιώπηση. Το ίδιο και «αι αχλυόεσσαι» Σφίγγες του Ζωγραφείου. Στον ορίζοντα αυτού του θρύλου, η Ρωμηοσύνη ένα βυζαντινό εικόνισμα, που το φλογίζουν και το ζεσταίνουν μ' ένα κερί, με χιλιάδες κεριά, οι προσφορές της δικής της λειτουργίας. Του δικού της μυστηρίου. Και το Ζωγράφειο, ένα χρυσό φλουρί στο εικόνισμα αυτό. Ένας στίχος στο ψαλτήρι της, που μελωδεί στον αιώνα, ακόμα κι αν «σαν οπτασίες φύγανε οι καιροί αφήνοντας μια σκόνη από χρυσάφι».

Γηγενείς του τόπου και των Σεμνείων μας, αναγράφουμε στο κατώφλι τους. Και τα πιο θερμά μας, στα παιδευτικά μας Σεμνώματα. Στα Σχολεία μας. Όλα, κήματα πολιτισμού αυτοφεγγούς. Ιδού μόχθου δημιουργεία. Έργα αγαθής βουλήσεως και φιλαγαθίας προς τον τόπο και προς το γένος. Αντάξια των μεγάλων δημιουργών τους.

Στεκόμαστε σεμνά στα σκαλιά του Ζωγραφείου. Κι ακούμε τα παιδιά του Πέρα της εποχής εκείνης, να τραγουδούν σε μέλος αρχαϊκό την πινδαρίζουσα ωδή του Γεωργίου Παχτίκου...

Μπροστά στις μεγάλες ώρες της ιστορίας μας και του τώρα, ιστάμεθα με συγκίνηση και δέος. Κι από την «εν βάθει δονούσαν φλόγα» των καρδιών μας, ρίχνουμε με βούληση αδιάλλακτων ποσομοναρίων, φως και ζεστασιά, στο θρύλημα του Ζωγραφείου. Έστω και με τη φαντασία μιας «αζεψύχητης ομορφιάς του αγύριστου καιρού».

Ενδημώντας στη χώρα των πατέρων μας, είμαστε οι περιλειπόμενοι της Ρωμηοσύνης. Και μένοντας στη χώρα των Ζώντων, είμαστε «οι Ζώντες και περιλειπόμενοι» της. Απορροφούμε χρεωστικά «τον σπόγγον της επιλογής» μας. Και σκύβοντας στο στόμιο της κρουσταλλένιας βρύσης, «μιανής μετάληψης ρουφάμε το ποτήρι».

Στο δεύτερο κείμενό του για την συμπλήρωση 110 ετών από της λειτουργικής ενάρξεως του Ζωγραφείου, ο Πέργης Ευάγγελος μεταξύ άλλων γράφει: «... συνεχίσαμε την ίδια μετάληψη άλλα δέκα χρόνια. Με την ταυτότητα του Σχολείου μας να κοσμεί την πρόσοψή του. Και το δείκτη της

ηλικίας του να φωτίζει τον αριθμό 110. Καινούργια γιορτή, καινούργια καρδιοχτύπια. Και με τη φλόγα του Ζωγραφείου να δονεί το είναι μας...

Στην Πόλη ακόμη δεν σκότωσαν τον Όμηρο. Για ν' απαντήσω και σε σύγχρονο βραβευμένο βιβλίο με τίτλο, «Ποιος σκότωσε τον Όμηρο;». Δηλαδή ποιός αζεπέραστος χρόνος στον κόσμο μας πάει ν' αλλάξει την όψη του ωραίου και του αληθινού; Ποιός φαρμακώνει την κλασική ομορφιά του λόγου και της σκέψης; Ποιός πάει να ασκημήνει το πνεύμα. Να ζετινάξει την παιδεία. Να μείνουμε μόνοι. Χωρίς τη γύρη της πρακτικής σοφίας. Και χωρίς το τραγούδι του χθες, μέσα από το χορό των γραμμάτων;

Αλήθεια, ποιός κρατεί ακόμη για μας ζωντανό τον Όμηρο στην Πόλη; Έστω και λαβωμένο, έστω και γερασμένο! Ποιό πνεύμα, ποιά μούσα, ποιό μυστήριο; Ποιοί άγγελοι με νεύματα συγκρατούν την ψυχή μας ζωντανή, κι αυτή τον Όμηρο; Θρονιασμένο στ' ανάκτορά του. Σ' ένα Ζωγράφειο, σ' ένα Ζάππειο, σε μια μεγάλη Σχολή. Κι αλλού, κι αλλού, όπου μοσχομυρίζει η χάρη του Θεού. Έτσι, πού να ακούμε ακόμα κώδωνες να χτυπούν. Σήμαντρα να καλούν. Φωνές παιδιών ν' ακούμε που μας ζυπνούν. Σελίδες που γυρνούν. Αριθμούς και ονόματα που γερνούν και πεθαίνουν κι ακόμη ζουν;

Ένα όνομα κι ένας αριθμός συνθέτουν το νόημα αυτής της ημέρας. Το Ζωγράφειο και η ηλικία του. «Ζωγράφειο 110». Όμως πίσω από αυτά τα μετρημένα γράμματα και τους συγκεκριμένους αριθμούς – τα σχηματάκια της ζωής- στέκονται μάτια που μας κοιτάζουν, ψυχές που αγάλλονται. Παρελθόν που φεγγοβολά. Έχουμε την αφηρημένη έννοια του Ζωγραφείου, που σημαίνει την άγραφη δόση αγαθή μέσα στο άπειρο του χρόνου. Σταλαγματιές σοφίας, στη δίψα της ανθρωπότητας. Όμβρο υδάτων πολλών, πάνω από τους αιθέρες της πόλης μας.

Μέσα στο χαριτωμένο η μη πλέγμα που αιώνες την περιβάλλει, η παιδεία είναι από τους πρώτους γλυκασμούς των ανθρώπων της. Για τους Ζωγραφειώτες, το Ζωγράφειο.

Πιασμένοι χέρι- χέρι πάνω στην τροχιά του Ζωγραφείου, οσφραινόμαστε το αγιόκλημα της πολιτικής μάθησης και παιδείας. Και με το ζωήρρητο αρχικό του γράμμα (Ζ) στο στήθος μας, ακούμε και τα σύγχρονα παιδιά της Πόλης να τραγουδούν σε μέλος αρχαϊκό την πινδαρίζουσα ωδή του Γεωργίου Παχτίκου...»... Ζωγράφο δε τούμπαλιν ήθος εμφυές, ο φρόνασις, ευσέβεια τ' έμβαλε ρέζειν αεί καλά...».

Εκατόν είκοσι έξι συναπτά έτη «1893-2019» μυστικής λειτουργικής διακονίας στον βωμό της σοφίας και γνώσεως. Έμβλημα το: «Ζωγράφειον 126» και με την ελπιδοφόρο προοπτική του μέλλοντος της πολιτικής Ρωμηοσύνης στα μάτια των άλλων και πολλών Ζωγραφειωτών νέων

παίδων, που είναι « το άλας της Πόλεως». Γένοιτο, Θεού Λόγε Σοφία.
Γένοιτο!